

Johann Cothmann Samuel Theodorus

**Disputatio Secunda Invictae Demonstrationis Ostendens Papistas Perpetuam
Ecclesiae Visibilitatem Asserentes, Quinti Evangelii esse Professores**

Rostochii: Kilius, 1649

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738375063>

Druck Freier Zugang

R u. Med N 49.

Colmann, Johann

Nat Theodor, Samuel

DISPUTATIO SECUNDA
INVICTÆ DEMON-
STRATIONIS OSTEN-
DENS PAPISTAS PERPETUAM
ECCLESIAE VISIBILITATEM ASSE-
rentes, Quinti Evangelij esse
Professores.

Quam

Dei Ecclesiam proprio suo sanguine
redimentis auspicio

PRÆSIDE

*Viro admodum Reverendo, Clarissimo
& Excellentissimo*

DN. JOHANNE COTHMANNO,
SS. Theol. D. & Professore P. Ordina-
rio, ejusdemq; Facult. Seniore venerabili
Præceptore suo obsequentissime
colendo,

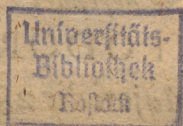
Publicè defendet

SAMUEL THEODORI, Holsat,
In Auditorio Majori die 28. Februar.

✂(o)✂

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI KILLII, Acad Typogr.
ANNO M. DC. XLVIII.

QVinti Evangelij censetur jure Professor,
Linquens qui Domini verbum sua somnia laudat.

Ac humana quidem simili pietatis amore
Suscipienda cupit, miserè sed decipit ille,
Ecclesiam innocuo quæsitam sanguine Christi,

Benevolentia contestanda

ergò F.

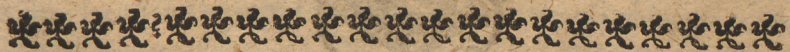
PRÆSES.

Summa Dei dum cura tuam, THEODORE, fatigat
Mentem, COTHMANNO dum fissus Praside falsum
Rite necas, dum bella malis erroribus inferas
Præsulis Ausonii, clara & face discutis umbras,
Non laudo factum, qui sic? quia postuma famæ
Nomina non docuit me dicere Delius augur.
Attamen hoc dicam doctas tibi earum in aures:
Scilicet æterno laudabunt nomen honore
Docte tuum, Samuel, venientia secula nepotum.

deproperab.

Jacobus Sigbertus, Ton.

Ingenij vires, & acutæ mentis acumen
Hæ satis ostendent mi Theodore, theses.

Hære-

Hæreticos etenim diversos hisce refutas,
His verum monstras, quâ decet ire, viam,
Pergito: Sic fies tandem patriæq; domusq;
Egregium Lumen: quod vovet ex animo.

Lævinus Thode Stadâ-Brem.

~~~~~

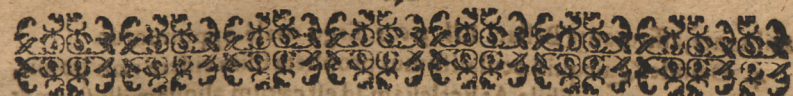
In tenebris erras, piceaq;, Cuculliger, umbra—,
Et fidei lucem tollis ad astra tua,
Sic solet, oclusis qui cernit somnia ocellis,
Lucis egere nihil, donec imago perit.
Jam tandem surgas: lucet polus igne corusco,
Imputat Et nostro nobile lumen agro.
Non est lux, tua lux; sed opacæ filia noctis,
Quâ queris patriam, tartara nigra, tuam
Impedit adspectum: nebulosum pone cucullum—:
Sic jubar exortum gaudia mille dabit.

Scribebam fratri meo dilectissimo materiam hanc persequenti

Elias Theodori.

Postquam disputatione prima Theologiae fundamentum; scripta scil. prophetica & Apostolica, Apostolo Paulo *legē perperam* dicta posuimus. Ipsas Coturii Demonstrationes breviter percurreremus. Præmittit autem locum classicum de Ecclesia, quem ita exorditur: Ecclesia Lutherana non est vera Ecclesia; quia non fuit semper visibilis, nec ab erroribus immunis, non est una, non sancta, nec catholica & Apostolica, quæ omnia ad veram Ecclesiam requiri, & soli Ecclesiæ Romanæ convenire; omnes Ecclesiæ primitivæ patres agnoverunt.

2. Hæc postquam Coturius proposuit cap. 1. titulum format talem: De Ecclesiæ perpetua visibilitate, quæ in Romana sola reperitur. Quæstio ergo oritur: an visibilem esse indubitata sit Ecclesiæ nota, ita ut stante hæc visibilitate Ecclesiæ, veritas ejusdem evidenter demonstrari queat. Cujus assertionis falsitas multis argumentis ostendi potest. Nos brevitate ergo, ex multis hæc pauca eligemus. Ecclesiam, igitur non semper esse visibilem & palpabilem, ut est cætus populi Romani, vel regnum Galliæ, aut respublica venetorum, ut loquitur *Bellar. Lib. 3. c. 2.* probatur primò ex loco *Hebr. 12. v. 18.* mons spiritualis & Hierusalem cælestis non videtur, Ecclesia est mons Sion spiritualis, & Hierusalem cælestis. Ergo non videtur. Respondet *Bellar. Lib. 3. cap. 15.* loco allegato, non intelligi Ecclesiam militantem, sed triumphantem, quæ ex beatis constat spiritibus; conferri enim Synagogam cum Ecclesiâ, ac diei homines N. T. accessisse, non re sed spe, ad montem Sion spiritua-
lem, id est, ad gloriam beatorum.

3. Verum exceptio Bellar. opponit subordinata. Spiritum S. allegato loco simul includere Ecclesiam triumphantem, militante tamen non exclusâ, largimur. Proinde Bellar. eumq; sequentes proprio jugulam gladio, ita colligentes. Quicquid unum est cum Ecclesiâ militante, id malè illi opponitur. Atqui Ecclesia triumphans una est cum
C militan-

militante, affirmante Bellar. *Lib. 3. c. 5.* Ergò malè opponuntur.

4. Deinde. Quicquid oculatissimus propheta Elias videre non potuit, illud non semper visibile. At Ecclesiam, id est cætum aliquem illustrem & conspicuum verbû Dei amplectentē, oculatissimus propheta Elias videre non potuit *1. Reg. 19. v. 10.* Ergò non semper visibilis. Si enim Ecclesiam, septem scilicet illa millia genua sua Baal non in curvantia vidisset, se solum relictum esse frustra conquestus fuisset. Sed negat Bellaminus consequentiam *Lib. 3. cap. 16.* quia non sit eadem ratio populi Judæorum & populi Christianorum: populum enim Judæorum non fuisse Ecclesiam universalem, ut est populus Christianorum. Sed hæc exceptio nulla est. Primò namq; Ecclesia catholica, nunquam est visibilis, hanc enim non videmus, sed juxta Symbolum Apostolicum credimus, *πιστεύω* inquit, Symbolum *τὴν ἀγίαν ἐκκλησίαν καθολικὴν*. Fides autem est *ὑπόστασις πραγμάτων & βλεπόμενων* *Hebr. 11. v. 1.* Secundò Ecclesia Romana similiter non est universalis. Sicut enim Roma non est orbis, sed illius tantum particula: ita Ecclesia Romana est particularis non universalis. Non ergò pari passu ambulant: populus Christianorum & Ecclesia Romana. Christiani dicuntur, qui Christum, Unicam salutis petram. *1. Pet. 2. v. 4. 5.* profitentur *Act. 11. v. 26.* sive sint in Asia *Act. 19. v. 10.* sive Hispania *Rom. 15. v. 24. 28.* & Achaia *1. Cor. 16. v. 15.* Ecclesia Romana sicut & Antiochena, Ephesina, Ihyariensis *Apo. 2. v. 1. 18.* Sardina *c. 3. v. 1.* à locis ubi fundata fuit appellationem habet. Hinc Paulus Romanis scribens, vobis, inquit, paratus sum qui *Romæ estis* Evangelizare. *Rom. 1. v. 15.*

5. Tertiò controversiæ status bene perpendendus, qui hic est: an Ecclesia Christi semper, etiam ingruentibus persecutionibus acerrimis, sit cætus semper conspicuus & visibilis, ita ut digito quasi monstrari queat. Adversarii nostri affirmativam, nos verò negativam tuemur sententiam. Negativæ nostræ ratio hæc est, quia Ecclesia non semper in uno manet statu, tempore pacato & florido quidem est ob visibile ministerium conspicua *Act. 9. v. 3. Eph. 4. v. 11.* Verùm persecutionum tempore fugit in desertum, ne à tyrannis Ecclesiam persequentibus deprehendatur *Apo. 12. v. 14.* Quod si enim tempore decem afflictionum *Apo. 2. v. 10.* Ecclesia cætus fuisset illustris & conspicuus annon tyranni,

ni, in id unicè incubuissent, ut totus deleteretur, illud enim machinabantur, ut partim ex Suetonio, partim Tacito, partim Historia Ecclesiastica patet. ubi hæc vox utramq; faciebat paginam: Christianus est ad crucem. Conferatur Pappus in Epit. Histor. Eccles. p. 238. 229. Fieri ergo potest ut Ecclesia in illas tempore persecutionis redigatur angustias, ut sub terræ cavernis, delitescat, ita ut cætus piorum non sit conspicuus aut illustris, quod unicè in quæstione est. V. G. Athanasius, teste *Ruffino Lib. 1. Histor. Ecclesiastica; cap. 34.* à Juliano acerrimam sustinens persecutionem nolite inquit ô filioli deterredi, eamus magis in occursum percussori nostro. Et sciat quia longè major est, qui nos defendit, quam qui persequitur. Et conversa navicula iter agere obviam ei qui se infestabatur, adgressus est. Ille qui nullo genere suspicari posset, in occursum sibi venire quem quæreret, tanquam prætereuntes aliquos interrogari jubet, ubi audissent esse Athanasium, cumq; respondissent, vidisse se eum non longè euntem, tota celeritate pertransiens, properat in vanum, festinans capere, quem ante oculos positum videre non potuit. Ecce in oculis Juliani persecutoris Christianorum acerrimi, Athanasius Ecclesiæ sui temporis membrum Nobilissimum, fuit invisibilis, an hinc illum veræ Ecclesiæ membrum non fuisse infertur!

6. Contrarium potius probatur scil. Ecclesiam, persecutionum tempore invisibilem magis fuisse Ecclesiam, Christo sponso tota anima adhærentem, in cryptis ac latebris licet delitescentem. Hæc enim probum Christi mundi divitiis prætulit exemplo Moysi *Hebr. 11. v. 25, 26.* Illa ergo invisibilitas Ecclesiæ veritatem minimè tollit. Abdias centum Domini prophetas abscondens, eosq; pane & aqua cibans, ne Achabo essent conspicui, & ab illo interficerentur *1. Reg. 18. v. 4. 13.* num illos propterea ab Ecclesia segregavit? Verte potius & fiet calcæus, commune habet proverbium. visibilitas itaq; nil facit ad Ecclesiæ essentialiam, constituendam, proinde verba præmij *cap. 1. apud Coturium p. 2.* veram Ecclesiam essentialiter esse debere visibilem, falsissima sunt. Quamvis enim Ecclesia extra persecutionis statum considerata, in statu scil. florido, ratione pastorum ac visibilis ministerij sit conspicua & visibilis, qualis tempore primitivæ Ecclesiæ fuit *Esa. 2. v. 1. Mic. 4. v. 1.* Ingruentibus tamen persecutionibus, in illas sæpiùs redigitur angustias

stias ut publico ministerio cessante, certo respectu sit in conspicua, ut ex historiis notissimum.

7. Homines quidem in quantum tales videri possunt, sed num illi sint membra veræ Ecclesiæ illamq; constituent, non videmus. Sed credimus. Hinc Bellar. vi veritatis adactus ait *Lib. 1. de Eccl. cap. 15.* in Ecclesiâ aliquid videri & aliquid credi. Videmus enim eum cæcum hominum qui est Ecclesiâ, sed quod ille cæcus sit ipsa verâ Christi Ecclesiâ, non videmus sed credimus.

8. Sed conatur Coturius Ecclesiæ visibilitatem perpetuam ex scripturis probare, & primò adducit locum *Esa. 61.* quod caput de Ecclesiâ conscriptum esse ipsum Christum testari. *Luc. 4. v. 18.* rectè Cornelius à Lap. in h. l. p. 108. ait Christus *Luc. 4. v. 18.* ad literam apud Judæos explicat hæc de seipso. Et quamvis *v. 9.* Esaïæ de Ecclesiâ exponendus, hinc tamen minimè sequitur illam semper esse visibilem, persecutionis imprimis tempore. Cum gloria Ecclesiæ præcipuè sit interna, non externa *Psal. 45. v. 14.* Unde Bellar. in h. l. sæpe David de pulcritudine & ornatu sponsæ loquutus est, ne quis forte putet, ea corporalia esse, ista omnia spiritualia sunt, interna sunt, in corde requirenda. Quicquid ergò spirituale est, internum in corde requirendum. Id non est visibile & conspicuum gloria Ecclesiæ est spiritualis, interna, in corde requirenda. Ergo non est visibilis nec conspicua.

9. Excipit Bellarmin. allegato loco ex *Matt. 5. v. 16.* luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera Resp. quia & hæreticis externa conveniunt opera V. G. phariseis *Matt. 6. v. 1. Luc. 12. v. 41. c. 18. v. 11. 12.* alijsq; hypocritis. *Esa. 1. v. 15. c. 58. v. 2. 3.* qui labiis Deo appropinquant, corde longè remoto *Esa. 29. v. 13.* Hinc opera talia externa hypocritis communia Ecclesiâ certò non demonstrant. Veri autem adoratores, adorant patrem in spiritu & veritate *Job. 4. v. 23.* qui cultus quippe internus in oculos hominum non incurrit. Solus enim Deus est *αποδοῦνός ἐστις*, corda ac renes scrutans. *1. Reg. 8. v. 39. Act. 1. v. 24.* Unde Bellarm. c. 15. *Lit. 4.* sanctitatem Ecclesiæ sine dubio invisibilem esse ait.

10. Præterea loquitur textus in genere de Ecclesiâ, vel ipso teste Cornelio à Lapide, in Synopsi capitis dicente. Ecclesiâ de hoc salutis à Christo acceptæ, & desponsationis suæ beneficio gaudens & gratulans jubilat

lat

lat Deoq; gratias agit. Quis autem vel fando audivit, Ecclesiam Universalem, quam credimus, non videmus oculis esse obviam, cum ipse Belsham. loco sæpe allegato fateatur: aliud esse credere: aliud videre, imo ipsum credere definiri ab Apostolo, argumentum non apparentium primū sita; hic locus, Coturio non patrocinator.

11. Secundo ita colligit: Quicquid rebus magnis & semper visibilibus comparatur. Id est visibile. At Ecclesia rebus magnis & visibilibus comparatur. Ergo est visibilis. Majorem tanquam concessam Coturius non probat, sed minorem propositionem confirmat ex *Dan. 2. v. 36.* ubi Ecclesia monti universam terram implenti & *Psal. 72. v. 8.* regno à mari usq; ad mare diffuso, Throno sempiterno & ipsi soli, lumini maxime conspicuo, ac lunæ semper plenæ *Psal. 89. v. 30. 38.* arcæ spatiosissimæ, *Matt. 13. v. 24.* sagenæ capacissimæ, *v. 47.* comparatur.

12. Responda 1. ad majorem, illam non esse universaliter veram. Si enim hæc procederet illatio. Quicquid rebus visibilibus comparatur, illud est visibile, concluderem ipsum Deum, quem nemo hominum vidit *Joh. 1. v. 18.* nec in hac vita videre potest *1 Tim. 6. v. 16.* esse visibilem; quia confertur cum homine rege, nuptias filio faciente *Matt. 22. v. 3.* agricola *Joh. 15. v. 1.* vitatore *Esa. 5. v. 2. 3. 4.* & tamen nemo hinc Deum *ἀόρατον 1 Tim. 1. v. 17.* visibilem esse infert.

13. Quod 2. in specie loca allegata attinet, non probant id quod est controversum; perpetuam dari Ecclesiæ visibilitatem. Locus primus *Dan. 2. v. 26.* de Ecclesia expositus, Universalem in toto mundo collectam denotat Ecclesiam. Hanc quis unquam eò dementiæ devenit, ut eandem visibilem dixerit. Num Universalia videntur. Symbolum Apostolicum, credo Ecclesiam Catholicam sive Universalem, ait. Juxta Apostolum vero *Hebr. 11. v. 1.* ἡ πίστις, ἐστὶν ὑποστάσις πραγμάτων & βλεπομένων si vides dixerunt veteres, non est fides. Ecclesia verè Catholica sive Universalis monti Universam terram implenti comparari commodè potest non ob visibilitatem, sed firmitatem, ac soliditatem, quia, dicente veritate, qui Christus est. *Joh. 14. v. 6.* contra illam, portæ inferorum non prævalebunt *Matt. 16. v. 16. 17. 18.*

14. Locus secundus ex *Psal. 72. v. 8.* probat Ecclesiæ Universalis amplitudinem, quæ cum visibilitate quatenus universalis non subsistit.

Eo ipso enim, quia Ecclesia regnum est, à mari usq; ad mare diffusum, invisibilis est. Regni licet ita diffusi & separatim considerati particularæ quædam, statu præprimis florido oculis usurpari possint. Totum tamen regnum conjunctim sumptum videri nequit. Non aliter quamvis Ecclesia, hæc vel illa particularis in flore constituta, ratione vocationis & ministerij externi videri queat, *Num. 20. v. 4.* quis inde Ecclesiam Universalem, à mari ad mare diffusam, aut etiam particularem tempore persecutionis in locum desertum & occultum fugientem, *Apoç. 12. v. 14.* ac præ tyrannorum metu latitantem *1. Reg. 18. v. 13. s. 19. v. 18.* visibilem esse solidè inferret!

15. Tertius locus ex *Psal. 89 v. 38.* desumptus Ecclesiam soli ac lunæ plenæ confert. Unde Bellarminus in hunc psalmum cumq; secutus Coturius Ecclesiam semper illustrem & perspicuam, non obscuram vel invisibilem futuram probat. Sed fatente ipso Bellarmino *Lib. 3. de Ecclesia militante cap. 15.* sanctitas Ecclesiæ sine dubio est invisibilis. Si ergo fundamentum Ecclesiæ est invisibile, Ecclesiam ipsam certo respectu invisibilem esse constat. Quod allegato loco Bellarminus fatetur. Unde ita colligimus. Cætus verorum Dei cultorum (quæ talium) non videtur *2. Tim. 2. v. 19.* Ecclesia vera est cætus verorum Dei cultorum. Ergo nō videtur. Et quia regnum Christi non est de hoc mundo *Joh. 18. v. 39.* nec venit cum illustri aliqua pompa *Luc. 17. v. 29.* Sed gloriæ filia regis, id est Ecclesiæ est interior *Psal. 45. v. 14.* de qua gloria Bellar. in h. l. inquit, illam non esse corporalem sed spiritualem internam in corde requirendam. Quicumq; ergo splendor Ecclesiæ in corde est inquirendus ille oculis percipi nequit. At prius verum conf. *1. Pet. 3. v. 4.* Quamvis itaq; Ecclesia ejusq; splendor comparetur lumini, ac lunæ plenæ hinc tamen eandem semper mundo visibilem esse minimè concluditur, quod ex regni Christi conditione dictis scripturæ jam exposita. Satis constat.

16. Quarto Coturius ita colligit ex *Matt. 13. v. 24.* ubi Ecclesia areæ spatiosissima & *v. 47.* sagenæ capacissimæ comparatur. Quæ sunt res visibiles Resp. Ecclesia consideratur ut jam sapius dictum vel in statu florido pacem habens *Act. 9. v. 31.* hoc respectu ratione vocationis & sacramentorum administrationis est maxime conspicua & abscondi nequit *Matt. 5. v. 14.* vel in statu persecutionis & pressio, ubi Ecclesia antè florens per regiones dispergitur, ut Tyrannis Ecclesiam persequentibus

bus non sit conspicua *At. 2. v. 1. 4.* Si enim persecutionis tempore Ecclesia catus fuisset illustris & omnibus conspicuus, tum Tyranni ac persecutores omnes Christianos & veræ Ecclesiæ membra interfecissent. Illud enim Unicum illorum fuit votum, teste historia Ecclesiastica quæ, ut cætera taceamus exempla, testatur, Imperatorem Constantium Athanasium toto orbe profugum, nullibi delitescere passum fuisse, & ad eum inquirendum, tribunos, præpositos, comites totosq; exercitus misisse, amplissimis pronuntiatis in caput ejus præmiis. Et Rufino ac Zozomeno testibus, in puteo aquam non habente, & in quo solem nunquam aspicere poterat, sex annis Continuis latuit. Si centum illi prophetæ Achabo ejusq; impiæ Zezabeli fuissent conspicui, & non in speluncis absconditi *1. Reg. 18. v. 13.* Sine dubio interempti. Elias oculatissimus quamvis esset propheta, septem illa millia Baalo genua non flectentia non vidit, ideo se solum relictum esse Domini prophetam conqueritur *2. Reg. 19. v. 10.* Quamvis ergo Ecclesia sit capacissima, ac simul spaciolissima, eandem tamen propterea semper visibilem esse non probatur.

17. Sed progreditur Coturius *p. 3.* ex functionibus, officiis & Ministeriis Ecclesiæ ejusdem visibilitatem demonstrare. Resp. Ecclesiam in tali illustri & conspicuo statu constitutam esse visibilem nemo nostrum inficias ivit unquam. Sola quæstio est an visibilitas sit essentialis Ecclesiæ requisitum, ita ut Ecclesia persecutione pressa necessario sit catus conspicuus & illustris. Id probandum est Coturi. Hic ergo Rhodus hic saltus!

18. Adducitur à Coturio locus ex *Eph. 4. v. 11. 12. 13.* Unde Ecclesiam, visibiles Doctores semper habentem conspicuum catum esse probat Respond. 1. confundit Coturius more solito, duos Ecclesiæ status floridum & pressum, priori modo Ecclesia semper visibilis & illustris catus, posteriori respectu decem testantur persecutiones, Ecclesiam, pressam, pastores licet habentem non semper catum esse conspicuum, Et ne hic longè abeamus, sisto tibi Coturi Ecclesiam Orthodoxam Coloniz, ubi ipse vivis, ante quinquaginta imò longè amplius annos Dei gratia fundatam, suosq; pastores habentem (duos ego ante 33. annos in celeberrima Academia Gieslena ordinatos vidi) & vobis Jesuitis tamen tunc temporis inconspicuam quamvis vos illam inquirere & inventam dissipare, Ecclesiæ illius pastores gravi supplicio afficere, tum

(408).

temporis unicè in votis habebatis. Ecclesiam hanc Deus pro sua ingentibonitate clementer, contra Diaboli fremitus conservet, humiliter oro. Exemplo hoc domestico edoctus, non omnem Ecclesiam, persecutioni subjectam, pastores licet habentem, visibilem esse animadvertis. Cui conjunge Ecclesias tempore pharisaismi *Act. 9. v. 2. c. 12. v. 1. 2. c. 22. v. 5. c. 26. v. 10. 11. Job. 9. v. 22. c. 19. v. 38. Eliæ & Achabi 1. Reg. 18. v. 13. c. 19. 2. 10. 18.* Fieri enim potest ut sermo Dei sit rarus 1. *Sam. 2. v. 1.* ut in papatu, ubi multi descivere à fide 1. *Tim. 4. v. 1.* & dilectam verbi divini veritatem non recipientes 2. *Thess. 2. v. 10.* à veritate aures ad fabulas, testibus multis libris ante B. Lutherum editis, converterunt 2. *Tim. 4. v. 3. 2. 3. 4.* Quod si negaveris Coturi, libris antiquis ante Lutherum editis illud tibi *ὀφθαλμοφανερῶς* probabo. Hinc in mediis papatus tenebris illustrem aliquem & conspicuum non fuisse cætum, verbum divinum purè proponentem, mirum non est. Sed hoc potius mirandum, & divinæ bonitati & clementiæ unicè ascribendum, quod sub tantis & plus quam Ægyptiacis papatus tenebris, per verbum residuum traditionibus ac fabulis depravatum, Deus sibi aliquam collegerit ac reservavit Ecclesiola, illustri licet loco non constitutam,

19. Hisce bene observatis sua sponte corrui argumentum Coturij ex *Rom. 10. v. 15.* desumptum. Unde colligit Ecclesiam esse congregationem rectè credentium credere autem neminem posse nisi audiat. Audire autem non possunt sine prædicante. Prædicantes nulli sunt, nisi qui legitimè mittuntur. Sed prædicare, audire, mittere, mitti, visibilia esse officia & ministeria. Unde Ecclesiam semper esse visibilem deducit. In Ecclesia libera & florente hæc omnia conspicua esse largimur. Non verò in Ecclesia tempore persecutionum pressa, tunc enim sapius sub cryptis terræq; cavernis, Ecclesiam veram latuisse historia Ecclesiastica testatur, Conferantur quæ antè dicta sunt & addantur dicta *Jer. 2. v. 26. 2. par. 18. v. 24. c. 15. v. 3.* Ipse Coturius Ecclesiam congregationem rectè credentium esse affirmans, eandem invisibilem ait,

20. Fides enim per se non incurrit in oculos, sed per facta ostenditur *Jac. 2. v. 18.* Opera verò externa æquè præstant hypocritæ ut pij *Matth. 6. v. 1. & seqq. c. 7. v. 22. Luc. 11. v. 41.* Unde iudicium ab operibus desumptum valde incertum. Hinc petrus in sua Epistola Sylvanum quidem

quidem vocat fidelem. *Eph. 1. c. 5. v. 12.* Sed addit *ὡς λογίζομαι*, ut arbitrator. Licet enim quilibet de sua fide possit, imò debeat esse certus, de aliena tamen certus esse nequit, nisi probabiliter & iudicio charitatis, non indubitatæ veritatis.

21. progreditur Coturius *p. 4. 5.* Ecclesiæ visibilitatem probare. Cæterum inquit est, Ecclesiam esse corpus Christi, sed corpus Christi ex fidelibus conflatur, Resp. hæc omnia Ecclesiam potius invisibilem quam visibilem esse probant. Primò enim Ecclesiam credimus. Ergò non videmus. *Hebr. 12. v. 1.* Deinde cum Meissn. loco de Ecclesia *p. 305.* præsupposito hoc principio à Coturio concessio, scil. Ecclesiam esse corpus Christi ex fidelibus constans, ita invictè argumentamur. Cæterus verorum Dei cultorum (qua talium) non videtur. Ecclesia vera est cæterus verorum Dei cultorem. Ergò Ecclesia vera, in quantum talis, est invisibilis. *conf. ib. 14.*

22. Pergit Coturius visibilitatem Ecclesiæ probare ex Baptismi administratione & Eucharistiæ participatione *1. Cor. 10. v. 17. c. 12. v. 13.* Quæ inquit sacramenta cum sint visibilia, ipsi fideles qui per hæc Ecclesiæ membra sunt erunt etiam visibiles. Respond. consequentiam, hanc planè vacillare, vel ipse agnoscit. Bellar. loco sæpiùs allegato, ubi fatetur cæterum hominum quidem videri, sed quod ille cæterus sit, ipsa vera Christi Ecclesia, non videmus inquit sed credimus. In specie sub finem capituli allegati loci, de Baptismo ait: in Symbolo dicimus credo unum Baptisma, licet videamus & sentiamus Baptisma, id est aquæ asperisionem & verborum prolationem. Non enim videmus sed credimus illam aquæ asperisionem & verborum prolationem esse Baptisma Christi, id est, sacramentum quoddam.

23. Præterea in statu Ecclesiæ sub persecutione pressæ, nec ipsa Sacramenta semper sunt conspicua & visibilia: sed sicuti tota Ecclesia tali tempore locis occultis latitat, ne à Tyrannibus infesteretur. Ita & ipsa Sacramenta persecutoribus non sunt visibilia *conf. 1. Maccab. 1. v. 63. 2. Maccab. 6. v. 10.* Quamvis illis, qui eadem dispensant ac administrant semper sint conspicua.

24. Ex principiis nostris quos adversarios vocat, Ecclesiæ visibilitatem Coturius probat. Quia juxta nos certum sit tibi Ecclesiam veram, esse

D

esse ubi verbum Dei sincere prædicatur & Sacramenta legitimè admistrantur. Quæ duo cum juxta nos Ecclesiæ veræ notæ sint, & quidem essentielles. Hæ verò semper debeant esse visibiles, necessum esse ut Ecclesia semper sit visibilis, ut agnoscì possit. Respond. licet ex præcedentibus quid huic argumento reponendum satis pateat. ἐκ περιστάσεως tamen reperimus, notas has in Ecclesiâ persecutionum tempore non esse illustres & conspicuas, ut thesi præcedente dictum, proinde hinc Ecclesiam esse semper cætum illustrem & omnibus conspicuum minime probatur.

25. Regeritur, si hæc signa tot seculorum spacio nullibi visa, profectò toto illo spacio nulli homines, vel fideles fieri vel salvari potuissent, quia per nullas notas in Ecclesiæ veræ cognitionem pervenissent. Respond. 1. Quamvis persecutionum tempore, notæ illæ persecutoribus non sint conspicuæ hinc tamen planè easdem veris Ecclesiæ membris invisibiles esse non sequitur. Consideretur persecutio Arriana, ut & illa quæ prioribus seculis sub diversis imperatoribus contigit. Tum certè notæ illæ persecutoribus non fuerunt conspicuæ, & tamen per plures fideles, imprimis martyres, verè sese Ecclesiæ associa-runt, neq; ullis minis aut pænis licet acerbissimis, ab illa divelli potuerunt. Spiritu S. cor eorum veritate verbi divini gubernante.

26. Neq; hinc sequitur patres qui illo spacio vixerunt, extra Ecclesiam vixisse. Aut si in Ecclesia vera vixerunt, tunc certè Ecclesiam invisibilem non fuisse. Respond. patres imprimis prioribus seculis, ubi papatus ad ἀρχὴν non pervenit, in vera Ecclesia vixisse certum est. Et quamvis injuria temporis errores nonnulli paulatim irrepperint, illi tamen fundamento salvo, qui Christus est 1. Cor. 3. v. 11. Ecclesiam planè non subvertunt conf. v. 12. 13. allegati capitis.

27. Posteriora secula quod attinet, quamvis Ecclesia visibilis in papatu ratione doctrinæ publicè sonantis διαγορεύσας passa sit 1. Tim. 4. v. 1. 2. Thess. 2. v. 3. ita ut loco verbi Dei somnia humana, ac traditiones verbo revelato repugnantes publicè sonauerint. Quia tamen sub papatu manserunt Biblia, Symbolum Apostolicum, oratio Dominica, textus Epistolares & Dominicales, Psalmi Davidis, Deus clementissimus sibi sub mediis papatus tenebris, aliquam conservavit Ecclesiam. Non aliter ac sub

sub pharisaismo idem, teste historia Biblica factum. Quamvis enim papatus & pharisaismus, id est errores verbo Dei repugnantes non constituent Ecclesiam. Id tamen quod adhuc est sub papatu, & pharisaismo, residuum scilicet Dei verbum, Ecclesiam veram constituit. verbum enim Dei ad se non redit vacuum *Esa. 55. v. 11.* Et singulari Dei providentiæ, sæpius puriores fuerunt, ac etiamnum sunt aures auditorum, quàm linguæ docentum. Rem hanc optimè distinguit Christus, dum Phariseos in Cathedra Moïsi sedentes, id est doctrinam Moïsi proponentes, audiendos esse præcipit *Matt. 23. v. 3.* Eisdem verò suas traditiones proponentes *Matt. 15. v. 9.* Cavendos esse mandat *Matt. 16. v. 6. 12.*

28. Quod si ergo Coturius quærit, ubi nostra ante Lutherum fuerit Ecclesia, Ecclesiam monstramus Apostolicam, illiq; vicinam doctrinam Apostolorum unice sequentem. Et certi sumus, Deo misericordiarum patri laus sit, in nostris Ecclesiis nullum sonare dogma (si vir est Coturius id probet) quod non vel *διὰ τῶν ῥημάτων*, vel per immortalem *διάνοιαν* ex scriptura sacra probetur. Ita ut magna *πληροφορία* affirmemus, nos in articulis fidei ad salutem scitu necessariis nihil dicere, quod non in Moïse & prophetis *7. Act. 26. v. 12.* & Apostolis *N. T. Eph. 2. v. 20.* libris, solidum habeat fundamentum. Et exemplo Apostolorum ac virorum Apostolicorum, cum Deo, parati sumus cuilibet petenti *1. Pet. 3. v. 15.* doctrinam in Ecclesia nostra sonantem *διὰ τῶν γραφῶν* probare conf. *Act. 17. v. 2. 6. 18. v. 28. 28. v. 23.* Utinam Coturius cum complicibus idem facere possent, tum nulla inter nos esset controversia, sed quilibet id suo loco ageret, ut fidem vivam per charitatem operantem *Gal. 5. v. 6.* non mortuam *Jac. 2. v. 17.* habens, istius vivæ fidei virtute *ἐν σωτηρίαν* quæ unice in Christo quærenda *2. Tim. 1. v. 1. 6. 2. v. 10.* custodiat. *1. pet. 1. v. 5.*

29. In Ecclesia ergo Apostolica doctrina Lutherana non latuit, (secus ut arbitratur Coturius in titulo libri sui) licet ingruentibus tenebris papatus ratione publicæ prædicationis magnam eclipsin & obscurationem passa sit. Bene namq; notet Coturius nos dici Lutheranos, Ecclesiamq; nostram Lutheranam, non quod Lutheri doctrinam ab Apostolica diversam aut discrepantem, sequamur. Sed quod illam doctrinam Apostolicam in papatu obscuratam, variisq; erroribus depravatam,

vata, à Luthero vero seu fideli Dei ministro, divinitus excitato ex scriptura instaurata, & juxta normam doctrinæ Apostolicæ repurgata imitemur. Lutherana ergo dicitur Ecclesia ratione ministri & instauratoris, non respectu magistri & inventoris. In doctrina enim non alium agnoscimus, præterquam Christum magistrum *Matth. 23. v. 8.*

30. Regeatur p. 7. patres aliq; fideles Romanæ Ecclesiæ visibili se continuâ communicatione conjunxerunt. Unde putat Coturius sequi, Ecclesiam talibus constantem membris semper visibilem fuisse. Resp. confunditur cætus Ecclesiæ externus, ratione publici ministerij visibilis, cum ejusdem membris internis, verè scil. fidelibus, non hominibus sed soli Deo conspicuis. *Rom. 2. v. 29. 2. Tim. 2. v. 19.* Quia enim sub papatu fuit pretiosum, id est verbum Dei residuum. Et vile sive commenta humana in scripturâ sacrâ nullum solidum fundamentum habentia, Deus per illud pretiosum sibi aliquam collegit Ecclesiam, quod exempla Martyrum & constantium veritatis confessorum, papatui sæpius masculè sese opponentium, testantur. Brevitatis studio remitto Coturium ad centurias Magdeburgenses & Catalogum testium veritatis Flacii. Cui subjungere poterit Ecclesiam Waldensium sive pauperum de Lugduno, in multis nobiscum consentientem, de quare videat Thuanum *Lib. 6. p. 288. 289.*

31. Pergit Coturius, p. 8. Ecclesia sub papatu sparsa, aut fuit eadem cum papistica, vel alia diversa. Si eadem, fuit visibilis. Si alia diversa, cur non Calvinistica, Anabaptistica. Respondet autem sibi ipse, ex nostra sententia quia Lutherana cum scripturis convenit. Sed regeat Calvinianos idem dicere, quibus fides pari modo habenda. Respond. nobis non cum hominibus, sed solo Dei verbo res est. Nec attendimus quid hic vel ille dicat, sed quid verè scriptura prævia dicat. Non enim sufficit dicere, sed & probare. In Ecclesia à nato Christo sæpius fuisse schismata & dissensiones quas nobis Coturius cum complicibus objicit, testantur historia & experientia, illæ tamen Ecclesiæ veritatem fundamento Ecclesiæ salvo, *1. Cor. 3. v. 11. non tollunt conf. Act. 11. v. 2. 6. 15. v. 39. Gal. 2. v. 11. 1. Cor. 11. v. 10.* Dissonantia namq; jejunii non tollit unitatem & consonantiam fidei. Agnoscit id *August. Lib. 19. de civit. Dei cap. 19.* sub initium ita scribens: Nihil sane ad istam pertinet civitatem,

ratem, quo habitu, vel more vivendi si non est contra divinam istam fidem, qua pervenitur ad Deum sectetur: Unde ipsos quoque philosophos, quando Christiani fiunt, non habitum, vel consuetudinem victus, quæ nihil impedit religionem, sed falsa dogmata mutare compellit. Hæc August. Atqui tantum de capite primo, proximè cum Deo reliqua capita subjungemus.

COROLLARIUM.

NE pagella hæc maneat vacua places considerandum proponere exemplum candoris papistici, dum nobis dogmata affingunt, in Ecclesiis nostris inaudita. Eo sine dubio fine, ut apud vulgus religionem nostram invisam reddant & suspectam. ita Andreas Jurgiewiczus in suo libro, quem Nullus & Nemo vocat scribit cap. 3. Dogmata Lutherana primitivæ Ecclesiæ ignota, sunt ex multis ista. 1. Quod homo Christus non sit omnipotens. Respond. omnipotentiam non esse attributum humanæ, in Christo naturæ, in & per se considerata quidem credimus, interim. Christum hominem, beneficio Unionis hypostaticæ, & communicationis idiomatum, omnipotentem esse profite-mur. ita enim Liber Ecclesiæ nostræ symbolicus Formula Concordiæ dictus loco de persona Christi p. 779. ait. In Christo Una est divina omnipotentia. Ea verò lucet, & vim suam plenè, liberrimè tamen exercit, in & cum assumptæ humanitate, & per illam assumptam exaltatam in Christo humanitatem. Quod ipse Jurgiewiczus negare non potuit, dum eadem pagina fatetur, nostrum dogma esse, quod agnoscimus, naturam divinam suarum proprietates naturæ humanæ communicasse, ut omnipotentiam. vides itaq; Jurgiewici, nos Christum hominem omnipotentem esse non negare, quod tamen nobis nescio qua fronte, affingere non erubescis!

2. Ascensionem Christi in cælos, non esse aliud,
D 3 quam

quam disparitionem quandam ex hominum oculis. *Respon.* corde credimus ac ore docemus & profiteamur Christum die a resurrectione sua quadragesimo, verè à monte oliveti discipulis videntibus in altum sublatus, & nube sursum in caelum subdatus, vi locorum Mar. 16. v. 19. Luc. 24. v. 51. Act. 1. v. 3. 9. 11. Testantur idem omnia nostratum scripta, adeo ut mirum sit, hunc Canonicum vilnensem, Canonis veritatis esse oblitum, si considerasset locum Eph 4. v. 25. deposito mendacio, loquamini veritatem quisq; proximo suo, nunquam tale quid nobis imputasset, ejusdem moneta est quando pergit.

3. Nostrum dogma esse, quod in Christo sint duæ personæ *Resp.* Augustinus Cainum, peccata sua remitti non posse affirmantem, mentiris inquit, Cain. Similiter & hic dici posse ipse Jurgiewiczus agnosceret, si verba libri symbolici ante allegati Form. concord. p. 763. perpenderit: credimus docemus & confitemur, quòd jam post factam incarnationem, non qualibet natura in Christo, per se ita subsistat, ut utraq; sit persona separata aut quod utraq; personam singularem constituat, sed ita naturas esse Unitas sentimus, ut Unicam tantum personam constituent: in qua simul personaliter amba divina & humana natura assumpta Unitæ sunt & subsistant ita quidem ut jam post incarnationem ad integram Christi personam, non modo divina sed etiam assumpta natura pertineat: & quod persona filii Dei incarnari, ut sine divinitate sua, ita etiam sine humanitate sua non sit integra persona. In Christo igitur non sunt due distinctæ (attende Jurgiewicz) sed Unica tantum persona non obstante quod due distinctæ sunt natura. Quid hîc carpis Mome!

4. Quod natura divina sit in cruce passa & mortua. *Respon.* si qui Theologorum illa phrasi usi ante hac sunt, quos tamen non sequimur, hunc sensum scripturis conformem habuerunt non solam humanitatem passam, sed Deum proprio suo sanguine

guine redemisse Ecclesiam Act. 20. v. 28. Dominum vitæ interfectum Act. 3. v. 15. & Dominum gloriæ crucifixum 1. Cor. 2. v. 8. Et audi hac de re loquentem librum Ecclesiæ nostris symbolicum ante allegatum. p. 772. Deus in sua natura mori non potest, postquam autem Deus & homo unitus est in Una persona trinitate & verè dicitur. Deus mortuus est, quando videlicet ille homo moritur, qui cum Deo unum quiddam, seu Una persona. Quid hic desideratur? cum nil nisi veritas sit.

5. Quod fides quolibet peccato mortali amittatur. Respond. si per peccatum mortale intelligitur regnans voluntariè ac studio commissum, Rom. 6. v. 12. verissimum est, per peccatum regnans excuti fidem salvificam, qui enim secundum carnem vivit, id est, in quo peccatum regnat moritur Rom. 8. v. 13. Nam qui ex Deo natus est peccatum non committit, scil. regnans 1. Joh. 3. v. 9. Quod si per peccatum mortale, intelliguntur peccata quotidiana involuntaria, quæ ab homine sæpius committuntur, falsissimum est, quemquam Theologorum nostratum unquam asseruisse ejusmodi peccati fidem excuti, novimus enim, quid Johannes 1. Eph. c. 1. v. 8. dicat: si dixerimus peccatum non habemus nos ipsos fallimus & veritas in nobis non est.

6. Quod nullum sit peccatum præter infidelitatem seu incredulitatem. Resp. nomina Unum si potes, qui hoc scripserit aut dixerit. Certus sum non potes. Hoc dixit B. Lutherus & nos cum illo ex scripturâ Joh. 3. v. 18. Marc. 16. v. 16. solam incredulitatem damnare. Scil. ratione proximi termini; quamvis enim peccata reliqua ad damnationis referantur meritum. Non tamen sunt proximus damnationis terminus; V. G. Judas Christum prodidit Petrus eundem abnegavit. Utrumq. peccatum ratione meriti damnatione dignum. Qui vero sit quod Judas damnatus. Petrus Salvatus. Causa non est in peccato que

qua tali, sed ipsa incredulitate quarendam. Quod si enim Judas conversus fuisset, ut Petrus, similiter fuisset Salvatus.

7. Bona opera sunt pernicioſa ſaluti. Reſp. mendacium hoc Jurge Vicianum ſape alligatus liber, Formul. Concord. p. 591. refuſat. Repudiamus, inquit, & damnamus nudam hanc of- fendiculi plenam, & Chriſtiana diſciplina pernicioſam phraſin: Bona opera noxia eſſe ad ſalutem. His enim poſtremis tempo- ribus, non minus neceſſarium eſt, ut homines ad rectè & piè vi- vendi rationem bonaq; opera invitantur atq; moneantur, quam neceſſarium ſit ut ad declarandam fidem, atq; gratitudinem ſuam erga Deum in bonis operibus ſeſe exerceant: quam neceſſa- rium eſt cavere ne bona opera negotio juſtificationis admiscean- tur. Unde vides falſum te dixiſſe teſtimonium, quaſi bona opera dicamus ſaluti pernicioſa, ſi verò quĩ hac formula forte uſus fuisset. Non bona opera in ſe, ſed fiduciam in operibus collocatam reſpexiſſet. Adeoq; accidens eſſet, ſi tali homini V. G. phariſae aut papĩſta fiduciam in operibus ponenti Luc. 18. v. 9. bona ope- ra eſſent pernicioſa. Immotum enim Spiritus S. oraculum eſt. Ju- ſtificamur fide ſine operibus Rom. 3. v. 28. Gal. 2. v. 16. Eph. 2. v. 9. Et in Quaſtione ſalutis fidei, viva tamen, nulla operum ha- betur ratio. Act. 16. v. 30. 31. Fides autem viva, licet ſit cum operibus ratione ſubjecti, ſine tamen operibus juſti- ficat Tit. 3. v. 5. 7.

norma conferantur. Quæcumq; ergo Ec
sequitur, non errat, secus si fecerit utiq; err
manebit: erratis nescientes scripturas *Matt*

28. Dicit nos nullum infallibilem judi
libiliter demonstret, Ecclesiam papisticam
sequi verbum Dei. Resp. ni planè cæcus est
stræ cum sacris literis summâ harmoniâ,
cris literis in multis pugnâ evidenter cog
troversiarum judicem attinet, Spiritum S. i
loquentem judicem agnoscimus unde verb
rivos *Hebr. 4. v. 12.* & lex homines *Hebr.*
Christus in extremo die juxta verbum qu
bit homines *Joh. 12. v. 48.*

29. Concludit tandem Coturius p. 19
visibilem, & ab erroribus immunem esse d
Ecclesiæ non pertinere ad ejusdem essen
seqq. 2. Ecclesia ductam verbi divini sequi
bum Dei deserens, ac sua humana somni
inquam, quoties hoc facit, gravissimè errat
pturas. *Matt. 22. v. 29.* proinde conclusio
fundamento cum inquit: Ecclesia Roman
huc usque fuit ab erroribus immunis. Mon
vir est, ubi Apostoli pro mortuis orant, a
sanctos invocant, aut invocandos esse d
Canam pro mortuis offerendâ scripserint.
panis & vini in corpus Christi inculcarint. I
pistica & Romana dicit Jurgiewiczus in suo
quia in scriptura Apostolica non continent
quâ astringuntur. Errat itaq; Ecclesia Roman
gmata scriptis Apostolicis non comprehendit

30. Regeritur p. 20. Nullam Ecclesiam
Romanam nos assignare posse, Respond
membra nominare non possumus anne prop
fuisse: Deus interea novit, qui sint sui. *Tim*

ini Canonem
enim verum

esse, qui in fal
neranam vero
doctrina no
istica cum sa
m quod con
ara nobiscum
dicitur *Hebr.*
v. 11. Hinc
Hebr. judica

Christi semper
visibilitatem

est. p. 18. &
Ecclesia ver
toties, toties
nesciens scri
mo nititur
ab Apostolis
Coturius, si
reperint, ubi
Missam sive S.
essentialem
mata esse Pa
no. Et tamen
reijciuntur,
defendens do

n Ecclesiam
lias earumq;
um, nullam
n occulto Ju
dæus